

Сучасні аспекти дієтотерапії ожиріння

Анохіна Галина Анатоліївна

Професор кафедри гастроентерології, дієтології і ендоскопії

Національної медичної академії післядипломної освіти

імені П.Л.Шупика

Заслужений лікар України

Зміни способу життя та дієта

В основі лікування хворих на ожиріння є :

- зменшення харчової залежності;
- формування здорових харчових звичок;
- Усунення жирової інфільтрації печінки (переводимо метаболічно хворих повних пацієнтів в метаболічно здорових);
- Підвищення фізичної активності

Типи порушень харчової поведінки при ожирінні

- **Екстернальна харчова поведінка** (Підвищена реакція на зовнішні харчові стимули)
- **Емоційногенна харчова поведінка** (емоційний дискомфорт, депресія, стрес, надлишок вільного часу)
- **Обмежувальна харчова поведінка** (боротьба з переходом в вечірню, нічну їду та напади обжирання)

Учасники переїдання

Особа із
порушеною
харчовою
поведінкою

Їжа, що стимулює
переїдання

Ознаки харчової залежності

- Зниження відчуття ситості
- Психологічна залежність від їди
- Втрата контролю за кількістю прийнятої їжі
- Вживання великої кількості їжі без відчуття голоду
- Епізоди вираженого переїдання
- Дистрес із-за переїдання
- Дієтична абстиненція при призначенні дієти з виключенням солодошів талюбимих страв

ФАГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ЇЖІ

- Нормофагічні страви - страви із одного продукту. Зберігають еволюційні регуляторні впливи на апетит
- Страви із помірною фагічністю – страви із 2-3 продуктів без хімічних приправ
- Страви із високою фагічністю – із великої кількості продуктів, приправ, органічних кислот та харчових покращувачів смаку. Сприяють переїданню.

Харчова промисловість – один із винуватців збільшення кількості огрядних людей. Продукти із низькою біологічною цінністю з додаванням покращувачів смаку викликають порушення харчової поведінки. Для досягнення почуття ситості людина з'їдає більшу кількість їжі чим їй потрібно

Сучасні продукти харчування не дають метаболічного насичення.

Біологічно повноцінна їжа

Метаболіти в крові є

Хеморецептори судин

Вентромедіальні ядра гіпоталамусу (центр насичення)

Їжа низької біологічної цінності

Метаболітів в крові мало

Латеральні ядра гіпоталамусу (центр голоду)

Для досягнення насичення треба їсти більше їжі

Основні принципи харчування при ожирінні

- Харчування має бути повноцінним по вмісту незамінних амінокислот, вітамінів, мінералів та інших компонентів
- Дієта призначається пожиттєво
- Пацієнт має дотримуватись режиму харчування – 3 або 4 рази
- Не допустимі перекуси
- Перевагу надавати білковим продуктам, Вуглеводів мало, переважно овочі, складні вуглеводи, Жир тільки той, що входить в склад продукту харчування. Додатково

**Зернові та бобові
Хліба – 20-30 г на
прийом;
Каші – 1/2 чашки
Бобові -1/2 чашки**

Не більше 75-100 ккал

**Олія 3-5 ч.л.
Сало – 10-15 г
Масло 15-20 г
3-5 шт**

**1 – 2 яйця, 120-
150 г риби, 250
мл молока або
кефіру, або 60-
70 г творога або
15-20 г сиру**

**100-120 г
птиці або
м'яса**

**500-
600 г
ОВОЧІВ**

**200-300 г
фруктів
або ягід**

**Поховай солодке,
інакше воно поховає
тебе.**

Солодке вбиває!!!

Покращення стану інсулярного апарату

- Збалансованість раціону по всіх необхідних компонентах: амінокислотам, вітамінам та мінералам (цинк, хром) поліненасиченим жирним кислотам
- Квота тваринного білку в харчуванні повинна бути не менша 60-65% від загальної кількості білку.

Інсулін – це білок, для синтезу потрібна наявність будівельного матеріалу та регуляторних факторів

СКЛАД ІНСУВІТ

Вітамін В12 (Ціанокобаламін)	1.2 МКГ
Вітамін Н (біотин)	15,0 МКГ
Вітамін РР (ніацин)	7.0 МГ
Бенфотіамін	0,5 МГ
Цинк (тригідрат цитрату цинку)	2.0 МГ
Хром (пиколінат хрому)	6.0 МКГ
Селен (селеніт натрію)	5,0 МКГ
Сухой екстракт кори кориці (Cinnamomum zeylanicum)	50.0 МГ
Сухофрукти Momordica (МОМОРДИКА ХАРАНЦІЯ)	25.0 МГ

Бенфотіамін та його дія при ЦД

- кофактор окислювального декарбоксилювання глюкози, покращує її засвоєння клітинами
- попереджує накопичення токсичних проміжних метаболітів (молочної кислоти) та розвиток тканинного ацидозу
- підвищує чутливість клітин до інсуліну
- знижує процеси глибокого глікозування та захищає клітини ендотелію судин від гіперглікемічного пошкодження
- Попереджує розвиток полінейропатії
- Покращує стан міокарду

Нікотинамід та його дія при ЦД

- Нікотинамід здатний модулювати клітинний метаболізм, підтримуючи високий рівень мітохондріального мембранного потенціалу, пластичність, запальну функцію клітини і впливати на тривалість її життєвого циклу.
- Сприятливо діє на судинну стінку, особливо на мікроциркуляторне русло, яке найбільш уражується при ЦД. Відомо, що нікотинамід знайшов найбільше використання при різноманітних ураженнях судин (синдром Рейно, облітеруючий ендоартеріїт, та атеросклерозі судин нижніх кінцівок)

Вітамін В12 та його дія при ЦД

- Вітамін В12 є основним вітаміном для виробки мієліна – оболонки, що вкриває нервові волокна.
- Він зменшує негативний вплив поліолів на нервові волокна, які утворюються у великій кількості при ЦД і руйнують мієлінові волокна викликаючи діабетичну полінейропатію

Біотин зменшує ІР?

- Біотин - стимулює активність глюкокінази, що знижує глюконеогенез і сприяє зменшенню ІР .
- Стимулює активність генів, що регулюють засвоєння глюкози, сприяє окисленню піровиноградної кислоти,
- При біотиновій недостатності значно знижено окислення глюкози до CO_2 і її перетворення в глікоген.
- Позитивно впливає на енергетичний, ліпідний обмін

Есенціальні мінерали та їх дія при ЦД

Хром

- ✓ фактор толерантності до глюкози,
- ✓ підсилює дію інсуліну та чутливість тканин до глюкози

Цинк

- ✓ входить до складу інсуліну
- ✓ Антиоксидант
- ✓ імунопротектор

Селен

- ✓ Антиоксидант
- ✓ Антиішемічний та ангіогенний фактор

Фітосередники Інсувіту та їх дія при ЦД

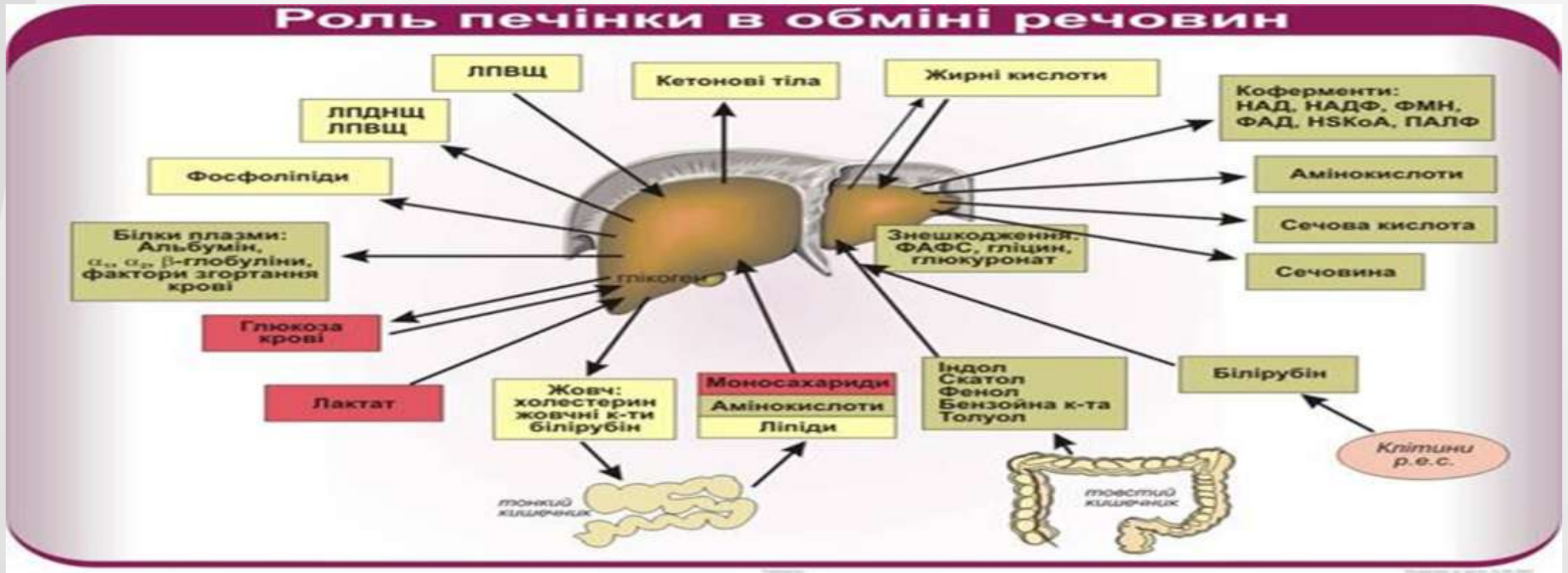
Кориця
(Сухий екстракт
кори коричневого
дерева)

- ✓ профілактика тромбозів (саліцилатів)
- ✓ протизапальна (збільшує чутливість до інсуліну)
- ✓ антимікробна та протигрибкова (ефірні масла)
- ✓ Має антиоксидантну активність (поліфеноли)
- ✓ Протинабрякова дія

**Екстракт плодів
момордики**

- ✓ Антиоксидантна дія та покращення стану органу зору (каротиноїди)
- ✓ Гіпоглікемічна
- ✓ Гіпотензивна

В розвитку ЦД у хворих ожирінням важливе значення має функціональний стан печінки.

НЕАЛКОГОЛЬНИЙ СТЕАТОЗ І СТЕАТОГЕПАТИТ – ОСНОВНА ПРИЧИНА РОЗВИТКУ МЕТАБОЛІЧНИХ ПОРУШЕНЬ ПРИ ОЖИРІННІ

Еволюція НАЖХП

Adams LA, Lymp JF, St Sauver J, et al. The natural history of nonalcoholic fatty liver disease: a population-based cohort study. Gastroenterology 2005; 129:113.
Söderberg C, Stål P, Askling J, et al. Decreased survival of subjects with elevated liver function tests during a 28-year follow-up. Hepatology 2010; 51:595.

- При НАСГ смертність через ССЗ, вища, ніж у загальній популяції [Soderbeng et. ol., 2 010.](#)
- Збільшення ГГТП є незалежним предиктором розвитку ІХС та інсульту. Дані 11 проспективних досліджень [Fraser і співавт., 2 007.](#)
- Наявність НАЖБП є високим ризиком кардіоваскулярної летальності у чоловіків. Результати масштабного популяційного дослідження (n = 4160), [R. Haring et ol., 2009.](#)
- Встановлено залежність між збільшенням АЛТ і ризиком загальної летальності, ускладненого перебігу кардіальної патології в пацієнтів НАЖБП. Популяційні дослідження [Hoorn Study \(n = 1439, вік 50-75 років\) RK Scindehelm et / ol., 2006.](#) Ретроспективне когортне дослідження [LA Adams et.ol., +2006, K. Nakamura et.ol., 2006](#)
- НАЖХП визнана експертами Національного інституту здоров'я США одним з головних факторів ризику ССЗ Епідеміологічне дослідження по протоколу DIREK_L_01903

ІР та жирні кислоти

- Накопичення ТГ у портальній вені сприяє прогресуванню ІР на печінковому рівні.
- ІР сприяє підвищеному поступленню в печінку ВЖК, які стають субстратом прогресування стеатозу і атерогенної дисліпідемії.
- ВЖК перешкоджають зв'язуванню інсуліну з рецепторами гепатоцита, його надходженню і метаболізму в печінці, що викликає підвищення рівня інсуліну в крові і розвитку ГІ.
- При ІР знижується бета-окислення жирних кислот, розвивається підвищене накопичення жиру в печінці, підшлунковій залозі, міокарді, м'язах та ін., що порушує процеси енергоутворення та викликає мітохондріальну дисфункцію

Cha J.Y., Reza J.J., 2007; Kaser S. et al., 2005; Targher G. et al., 2008; Porter S.A. et al., 2013)

Карнітинова недостатність – ключовий механізм розвитку стеатозу печінки, підшлункої залози, міокарду та м'язів

Flanagan et al. *Nutrition & Metabolism* 2010, 7:30
<http://www.nutritionandmetabolism.com/content/7/1/30>

Nutrition & Metabolism

REVIEW

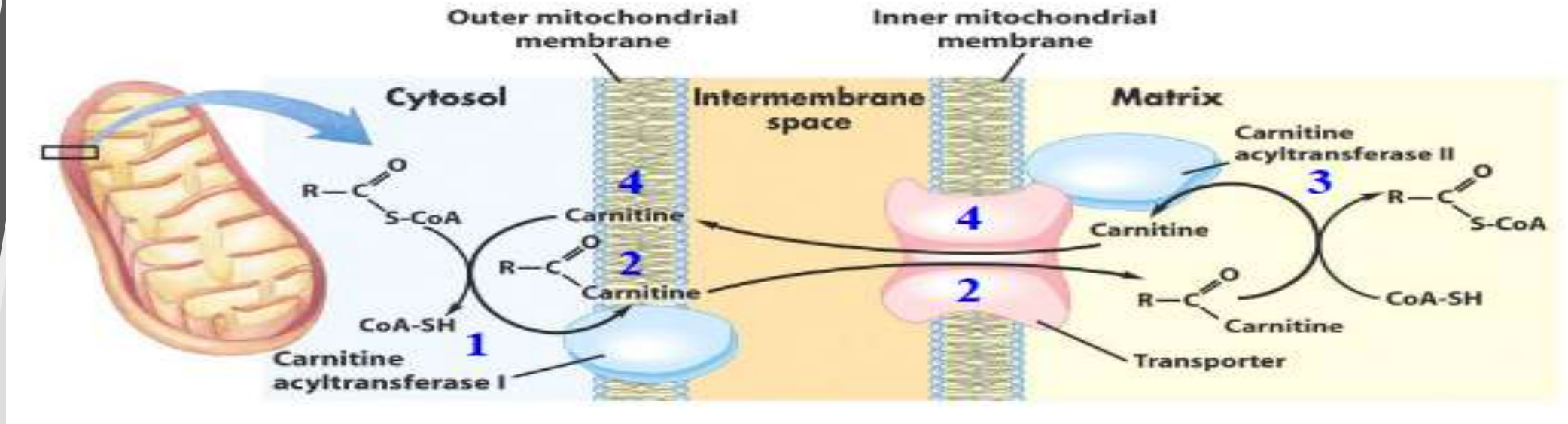
Open Access

Role of carnitine in disease

Judith L Flanagan^{*1}, Peter A Simmons², Joseph Vehige², Mark DP Willcox^{1,3} and Qian Garrett^{1,3}

Дефіцит карнітину підсилює інсулінорезистентність

«карнітиновий човник»

L-карнітин забезпечує транспорт комплексу жирних кислот і коферменту А (ацил-КоА) через мембрану мітохондрій, зменшує жирову інфільтрацію печінки, сприяє поліпшенню енергетичного обміну

*Патогенетические аспекты профилактики и лечения фиброза печени у больных неалкогольным стеатогепатитом Г.А. Анохина, 2013

L-карнітину при стеатогепатиті:

Очищає гепатоцит від «баласту» жирних кислот зсередини, ліквідуючи їх надлишок
Забезпечує субстрат для синтезу енергії АТФ в мітохондріях.

Стеатель – 1 г L – карнітину.

Карнітин при лікуванні стеатогепатита: результати рандомізованого клінічного дослідження 74 пацієнтів

Левокарнітин асоціювався зі зниженням ступеня фіброзу, стеатоза, а також зменшенням паренхіматозного запалення

При застосуванні інфузії L-карнітину, засвоєння глюкози різко збільшується за рахунок зниження інсулінорезистентності у пацієнтів з ЦД II типу (поліпшення карнітин-опосередкованого метаболізму ліпідів, нормалізація регулювання ключових ферментів гліколізу)

J.J. DiNicolantonio, C.J. Lavie, H. Fares, et al. «L-Carnitine in the Secondary Prevention of Cardiovascular Disease: Systematic Review and Meta-analysis». Mayo Foundation for Medical Education and Research Mayo Clin Proc. 2013: 1-8

The American Journal of Gastroenterology 105, 1338-1345 (June 2010)

L-Carnitine Supplementation to Diet: A New Tool in Treatment of Nonalcoholic Steatohepatitis—A Randomized and Controlled Clinical Trial

Mariano Malaguarnera, Maria Pia Gargante, Cristina Russo, Tijana Antic, Marco Vacante, Michele Malaguarnera, Teresio Avitabile, Giovanni Li Volti and Fabio Galvano

Нейрозахисний ефект L-карнітину при ЦД

- зменшує шкідливу дію збуджуючих нейротрансмітерів, зокрема, глутамату.
- пригнічує процеси ПОЛ, сприяє збереженню мітохондрій нейронів
- При гіперглікемії L-карнітин попереджає / зменшує вираженість ураження мозкової речовини
- **За своїм захисним ефектом відносно попередження глікування білків L-карнітин перевершує аміногуанідин - цукрознижувальний препарат**
- зменшує вираженість ендотеліальної дисфункції
- Покращує когнітивні функції у хворих з хронічними розладами мозкового кровообігу

Binienda Z. Neuroprotective effects of l-carnitine in induced mitochondrial dysfunction. *Ann N Y Acad Sci.* 2003; 993: 289–295.

Binienda Z., Przybyla-Zawislak B., Virmani A., Schmued L. L-carnitine and neuroprotection in the animal model of mitochondrial dysfunction. *Ann N Y Acad Sci.* 2005; 1053: 174-182.

СТЕАТЕЛЬ (L-карнітин)

Спосіб застосування

Стеатель розчин оральний:

За 30 хвилин до їжі

Початкова доза 1 г / добу (100 мг в 1 мл).

Терапевтична доза - 1-3г (10-30 мл) в три прийоми.

Максимальна доза - 6г (60мл)

Середній курс лікування - 1-3 міс.

Стеатель для ін'єкцій

Початкова доза 1 г / добу (100 мг в 1 мл).

Терапевтична доза - 1-3г

Максимальна доза - 6г (60мл)

Розчин для ін'єкцій вводять шляхом повільної ін'єкції (2-3 хвилини) або інфузії.

Середній курс лікування - 10 - 30 днів.

Обов'язковою умовою успішної профілактики та лікування хворих на ожиріння на фоні ЦД 2 типу є втрата маси тіла

Реакція мозку на вміст ЖК

- Концентрація ЖК в просвіті кишечника і в крові, впливає на глікемію і споживання їжі. (Patti, ME et al. (2009); Pournaras, DJ et al. (2012). Simonen, M. et al. (2012).
- ЖК здатні прямо чи опосередковано впливати на споживання їжі, енергетичні витрати і глікемічний контроль, шляхом дії на гіпоталамус (Thomas, C., Pellicciari, R., Pruzanski, M., Auwerx, J. Schoonjans, (2008); Ryan, K. K. et al. (2013).
- ЖК проникають через гематоенцефалічний бар'єр і їх рецептори виявлені в тканинах головного мозку (Keitel, V. et al. (2010).

ХОЛУДЕКСАН

(1 капсула містить 300 мг УДХК)

- **Урсодезоксиолева кислота** має холеретичні, протизапальні, спазмолітичні та сечогінні властивості;
- Попереджує розвиток сланжу
- Розчиняє мікроліти
- Сприяє екскреції ліпідів із жовчю та попереджує жирову інфільтрацію печінки
- Знижує гіперхолестеринемію
- Знижує апетит, завдяки збільшенню вивільнення холецистокініну

Поєднання генетики, фізичної активності, цікавого життя та харчування

Матильда Кшесинська
(1872-1971) 99 років

Майя Плисецька
(90 років)

Тамара Карсавіна (93 роки)

112 РОКІВ

www.kalnyshevsky.org.ua

[//svit.ukrinform.ua/celebrities.php?page=kalnyshevskiy.htm](http://svit.ukrinform.ua/celebrities.php?page=kalnyshevskiy.htm)

**Петро Іванович
Калнишевський** — останній
кошовий отаман
Запорозької Січі у 1762 та
1765–1775 роках.

Православний святий
(вшановується як Петро
Багатостраждальний).

91 рік

«Я всегда следовал правилу: не беги, если можешь стоять; не стой, если можешь сидеть; не сиди, если можешь лежать».

«В молодости я взял себе за правило не пить ни капли спиртного до обеда. Теперь, когда я уже немолод, я держусь правила не пить ни капли спиртного до завтрака»